

تورک یوردی

ناشری : تورک یوردی .

مدیری : محمد امین .

۱۰ کانون نامی ۱۳۳۸

یل ۲

صافی ۷

74

①

تاریخ و آثار عتیقه

تورک و تورک اثراری آراسنده ... [۱]

خلق شاعری ذکی

بوراده تورک و نه دویغولرله یاشایور ، نه کی اثرلری آکلایور ، اونلری ده تدقیق ایدیورم .

خلق حافظه سنده یامه دیلله یازلمش شعرلر یر طوتامایور ، خلق نه فضولی بی ، نه فکرتی طانیور . اونلرک دویغولری حرکته کتیره نر ملی وزنله یازیلانلردر . بودرلو اثرلری اوقومه بیلمه یین بر کویلیک آغزندن بیله - قوال سسی یانیقلمغنده کی نغمه لر ایچنده - هر برده دیکله یه بیلیرسیکیز . سیرانی ، امراح ، ذکی .. بو قیل منظومه لر ترتیب ایدن شاعرلردندر .

آغیر و کبارجه یازلمش شعرلری یسه آکلایانلره ، ذوق آلانلره براقهرق ملتک بویوک کومه سنه خطاب ایده جک ، اونلری دورغونلقلرندن سیلکندیره جک ساده برادییات تأسیسنه شدتله احتیاج واردر ، قناعتده ایم . حتی بن دیورم که وقتیله بر انام ادبیاتمز ، ملی ادبیاتمز وارمش ، فقط بوده هرشی کی یوز اوستی قالمش .. بنم فکرجه خلق نه دن آکلایورسه بونی تعیین ایده رک خلق ادبیاتی جانلاندیرملیدر .

بو دفعه طانیتمق ایسته دیکم « ذکی » نک مجموعه سی هراوت حرری افندی نامنده بر ذات طرفدن طویلاشمشدر . بوکا (ستر ایدلمش جوهرلر) نامی ویرلمش و آلکسی افندیه اتحاف اولشمشدر .

بر (سورپریر) یایمق ، منظومه لرندن بر قاجنی بورایه کچیردکدن صوکر « ذکی » نک هویتندن بحث ایتمک ایسته بوردم ، هایدی او یله اولماسون .

[۱] برنجیسی برنجی بیلک ۱۱ نجی صایسنه درج ایدلمش اولوب اسکی بر

منظومه یه دائردر .

« سارکیس ذکی » تورک نامی آلتنده یاشاماشدر ؛ لاکین دویغوجه ، روحه
بن تورک دییه جکم . ینه هرکس ایستدیکی کبی حکمنی ویرمه کیتسون .
هر مصراعی اون بر هجالی و مصرع اورناسنده ، آلتنجی هجا نهایتده طوراقلی
اولان هلی وزنده کی منظومه لرندن برقاچنی بورایه یازه یم :

ندامت ایتدم

غیری بن سنکله ای بی مروت
قطع علاقه محبت ایتدم
آکلادم که یوقش سنده مرحمت
کوکل ویردیکه ندامت ایتدم .

توکندی قلبک شوق ، سروری
میل ایلم آرتق اولسه کده حوری
بن بویله بیلیمزدیم یوری وار یوری
مک غافل بولندیم قباحث ایتدم .

ایشتمم ای ذکی گفت و شنیدی
زیرا وصالکدن کسدم امید
قورقوب صافندیتم برجام ایدی
آنیده آلهه امانت ایتدم .

« مستانه لر » آدلی شعرنده ذکی یالواریور :

طولاندیر باده بی ساقیا کلغم
کچیرمه نوبتی مستانه لر دن
بو حسنک چاغلری بولمازدن انجام
اکسیلتمه باده بی پیمانه لر دن .

اول نورس فداندیر ابرامی بیلیمز
آقار چشم یاشی آرامی بیلیمز
.....

ضمیمه اولماز

کوکل اهلنده غم بولماز اما
دمسز کوکلده ده فراغت اولماز

حالت می انکار اولتماز اما
ساقیسز میدده حلاوت اولماز .

بوخصوصده نهار چکدی کوه ایکن
سن باری قیدیکی کورپور ایرکن
جانی جانانه ویر ایسته مشکن
ایسته نیلن مالده میمنت اولماز .

نا اهلنه می کلکون ایچر مه
اویله مفسد لک بزمنه کیر مه
یارانه ویر کوکک زاهده ویر مه
تیلکی به کوکرجین امانت اولماز .

یاره میل ویروب آچدک بریاره
یاره که شیریدن آرامه چاره
« ذکی » نه آراسه ک نفسکده آره
هر شیخم دیهنده کرامت اولماز .

ذکی رنددر ، مبالا تسزدر . باقکز دها ایلری به کیده رک نه دیور :

قول واعظ افسانه لقلقدر
دکل کرسی به عرشه چیقسه آلققدر
صید مظلوم ایچون دانه فقدر
صاقین اول تسبیح صد دانه لردن .

خاطره برشی کله سون .. شاعر بکتاشیدر . برچوق طریقداشلری کبی
خام صوفیلرک ، غیر حقیقی عالم لک علیهنده یازیور .
دیگر بر یرده ده زاهده شویله خطاب اییدیور :

خور کورمه اشیایی ای ضعف البصر
هرکس بو عالمده اکدیکن بیچر
« ان خیراً فخير ان شراً فشر »
سن مسلك خیره سالک اول یوری .

ای ذکی دنیا دن قیل اوزک ایراق
سوی ما سوادن سودایی براق
« کل شیء هالك الا وجهه » باق
حیات جاوده مالک اول یوری .

ذکینک صوک شعرى ده ۶، ۵ هجالی وزنده درکه وفاتنه یاقین سویله مش ایتمش.

الوراع

دلده جولان ایدر میل محبت
اغیاره کورندی یاره کوروغمز
کیلره قیلدسه دردم شکایت
دیدیلر جور کل خاره کوروغمز.

بکا راحت حقدن اولامش نصیب
کوشه وحدتده قالمش غریب
باشک ایچون آلك بندن چک طیب
بکا بو دردمدن چاره کوروغمز.

یاره ای دل ظاهر اولسه یدی اکر
بلکه بولنوردی دردیمه ظفر
ذکی تا جکردن وورلش مکر
آقار قانی اما یاره کوروغمز.

عرب وزنده ده منظمه لری واردر . چورومده وفات ایتمش اولان عثمان
افندی ایچین یازدینی تعزیه نك بعض بیتلرینی نقل ایده لم :

ایله بردرده تدبیر ایله درمان اوله ماز
یازیلان لوح قدرده ایدر البته ظهور
چونکه بودنیاده «کل من علیها فان»
ایده الله مکر ملک بقاسن میسور.

«کل نفس - دیدی حق - ذائقه الموت» زیرا
کیتدی دنیایه کلن شول قدر ارباب قبور
«ارجی» امرینه قارشو طوره جق عالمده
عجبا شمدی یه جک کلدیمی برمه د جسور؟

حضرت مفخر عالم دخی رحلت ایتدی
هانی اول عیسی و مریم ، هانی یا موسای طور
صبرده اجر عظیم آیت ایله مستدلل

.

برادری حرک افندینک وفاتنه اون دوقوز یاشنده ایکن یازدینی روایت
ایدیلن مرثیه دن :

اجل تأخر ایتمز ای ذکی اصلا
« لایستأخرون ساعة » ولا
یستقدمون « بیوردی حضرت مولا
بوچاره سز درده تحمل لازم .

زماننک تقدیر سز لکلیخی ده منظومه لرنده ایگله مشدر :

بعض معنای لغت ترسینه می دوندی عجب
بزده می آ کلامادق لفظه درایت نه دیمک
بری جهلیله کچر مرثیه علیایه
بری علمیه واروب نزدینه پوس ایلر آنک

قوی ییقلسون آلتی اوستندن ایی چیقسه کرک
سوزک انجانی ذکی بز باشمزدن قوقدق
قویروغه ایتدی سرایت عاقبت مثل سمک .

شاعره بکتاشی دیمشدم . ایشته اثرلرندن دلیللرم :

« بنده جاوید اوله لدن فضل حقه ای ذکی » مصراعنده فضل حروفیه
وجاودان آدلی کتابنه اشارت واردر .

چیقان افلاکه بزم سوزش عشقم علوی
علوی صافه تهی زاهد اکل اول علوی !

و

داخل بزم محب خاندان اولدق ینه
حاصلی ذوق و سرور جاودان اولدق ینه
بکتاشیان اولدق ینه

متصوفانه و (وحدت وجود) قائل اولدوغنه دلالت ایدر بیتلرندن ده نمونه
درج ایدم :

« من عرف .. » اسرارینه جان ویرمشم ازجان و دل
« علم الاسما » بنم ، اسرار اسما بنده وار .

« لن ترانی » در سوزم عرش استوادن سویلرم
گاه « ق » دن دم اوروب گاه « ک ها » دن سویلرم

اول بری شهر علوم ، اول دیکری باب علوم
گاه محمد ، گاه علی المرتضی دن سویلرم

بونلردن باشقا مناجاتی ، منظوم مکتوبلری ، هجولری ده واردر .

شیمدی بر آزده شاعرك (ترجمه حال) نه دأثر معلومات ویریم :
« سارکیس ذکی » ۱۲۵۸ ده سنغورلیده دوغمش ، پدری نورلی چورباچی
ایمیش . صباوتی ملی مکتبده کچیردکن صوکر ابا-بی طرفدن مدرس عمر
افندیکنک مدرسه-سنه ویرلمش . نورلیان سرکیس ۱۲۸۰ ده مال صندیق امینی
تعیین اولنهرق صوکر ا تحریرات کتابتنده ، محکمه اعضالغندمه بولمیش ، نأشبله
حقانیته مدافعه صره-سنده آره-سی آچیلیمش و اعضالقدن عزل اولنمش ایسه-ده
عدلیه نظارتنه چکدیکي تلغراف اوزرینه مأموریتنه تکرار تعیین ایدلمش .
اخلاقی خوش و شوخ مشرب اولدیغنی ، باغلامه دینلن برنوع سازجالدیغنی ،
« هر مذهب و طریقه حرمت ایدرم ، لا کین بکشتاشی طریقی چوق سه-وهرم »
دیدیکنک حکایه ایدلدیکنی ، علویلرک آکا صوک درجه حرمتلری اولوب اوزاق
محللردن هدیه-لرله دأتما کلدکلرندن بوسایه-ده خیلی ثروت بریکدیردیکنی هرانت
حرری افندی یازیور .

مجموعه-نک مقدمه-سنده دینیلیرکه : « دوستم ذکی بی کورمک طایمق ایستره-ک
آنی باشقا یرده آرامه . او طبیعت عاشقیدر .

صباحلین اوینک پنجره-سنه اوطورور ، اطرافی سیر ایدر . درین درین
دوشونور . وقت اوکلن ایسه محکمه سالوننده بولورسیک . دو قوز راده-لرنده
سنغورلینک لطیف باغلی آره-سنده قوشلرک نغمه-لرینه قاریشمش باغلامه-سی
ایشیدیرسه-ک طوغری اورایه کیت . ذکی بی چایر اوزرنده-یان کش ، یاننده مخدومی
آکساندری باغلامه چالارکن کوریرسک . چوق سودیکي رفیقلرندن محمدسوزی ،

ترزی آرتین ، مختار فکری افندیلرده اوراده در ، تمیز تورکجه سویله بن اورتا بویلی ، صادی بگزلی ، قرال بیقلی اولانی ذکیر ...
« نورلیان ساریکس ذکی » ۱۲۹۸ ده تولش ، مخدومی آلكساندر تآزندن اتخار ایتش . زواللی !

بنه مجموعه نك باش طرفنده شوسطرلر وارددر : « بد بخت شاعرك مزارى آياقلر آلتنده تپه لنوب سرتلشدیكندن بر آووج طوبراق بولنه مادی . » او حلالده مزارى شعرلرندن آله كچن بش اون یاپراقدر .

•••

عاشق طرزینك توركلر آراسنده شویله دورسون ، توركلردن باشقا عنصرلرده ناصل برتأثیر براقدیغنك شاعر « ذکی » برشاهدیدر . اوقاداركه باشقا باشقا قوم و مذهبیه منسوب اولانلر آراسنده قوی برابطه ، تام بر بگزده بش و حقیقی براخوت تأسیسنه سبب اولدوغنه حکم ایده جکم .

بوراده بو قیلدن ایکی شاعر داها خبر آلدیم . ایکسی ده خرستیان وقارداش ایمش . « محجوبی » نامنده اولانی وفات ایتش ، ظایت کوزل بر لغتی اولدیغنی سویلدیلر . « حربی » اعماددر و صاغدر .

یوقاریده اسماری کچن سیرانی ، امراح تورکدرلر . سیرانی حقیقده کی تبعه لریمی ا کمال ایتمک اوزریم . احتمال که بودرلو اشتغاله دوداق قیویرانلر اولور . نیجه بونلر تورکلکفی یادیرضایانلر ، بسلکفی اونوتانلردر .

خلاصه مذك علاجی ، سقوط مذك سبیلری اوزاقلردن ، یاهانچی مملکتلردن زیاده روحمزده و کندی مملکتلریمزده در . یاهانچی یرلرک بزم طائد اولمیان مکملیتنی سیر ایتمکدن ایسه نظرلریمزی زواللی تورک ایلنه ، آناطولییمزه چویرملی یز . اونک خرابه لری اوزرنده یاشایان پریشان خلقی ، کوزدن بردقیقه اوزاقلاشد . یریلیه جق کتابمزلر اولسون !

قبرصی ، ۱۱ کانون اول - ۳۲۸

عزت علوی